

כלה בשחור לבן

ייתכן וכבר שמעתם את הסיפור המפורסם על הכלה שקפה שחור נשפך על שמלתה רבע שעה לפני חופתה. כאשר תקראו מה התרחש לפני ואחרי האירוע, תבינו שאפילו לא התחלתם לשמוע את הסיפור האמיתי!...

ה סיפור שלי חוזר חמישים שנה לאחור. זהו סיפור אודות אירוע שהשמועה עליו רצה בכל הארץ באותה תקופה, ואני משערת שזו הגיעה בזמנו גם לאוזני אמא שלך.

השמועה הייתה על קפה שחור בוץ שנשפך על שמלת כלה רגעים אחדים לפני חופתה. אולי בימינו סיפור כזה לא היה עושה רושם גדול, כי התקשורת ממלאת את האנשים בכל כך הרבה אירועים, חדשות ו"נייעס" ביום אחד, שסיפור כזה לא היה תופס יותר מדי, אבל אז זו הייתה תקופה רגועה. אנשים לא ידעו מה מתרחש מעבר לשכונה שלהם, וכשסיפור כזה התרחש, הוא עבר מפה לפה תוך שהוא חוצה שכונות, ערים ואפילו מדינות.

האמת, רבים חשבו שמדובר בהמצאה שאנשים אוהבים לספר, כמו למשל האיש שמצא עצמו בחדר מלון בטורקיה וגילה שהרדימו אותו והוציאו ממנו כליה. אנשים אוהבים להתעסק בדברים שנוגעים בפחדים הגדולים שלהם, ותסכים אתי שהכתמת שמלת כלה בכתם של קפה שחור בוץ נחשב לאחד הפחדים הגדולים, ולא נראה לי שקרו מקרים רבים כאלה. אבל הסיפור הוא אמיתי. הייתי אחת מארבע הנשים שהיו שם בחדר כשזה קרה.

אך הסיפור מאחורי זה, גדול הרבה יותר משמלת כלה שהתלכלכה מקפה רגע לפני החופה.



למעשה, זה החל באירוסין רגילים של חתן רגיל עם כלה רגילה. מיד לאחר האירוסין פנתה אִמָּה של הכלה לתופרת שתתפור לה את השמלה.

התופרת הייתה אישה אלמנה קשת יום, אך אחת שידעה את המלאכה, ואילו אם הכלה לא הייתה קשת יום. היא סתם נחשבה לאישה לא קלה... היו בה המון תכונות טובות, היא הייתה אם מסורה וטובה, אבל מאד, מאד, נקרא לזה, נחושה.

היא ליוותה את התפירה בהערות ובביקורת, לא הייתה מרוצה מהתוצאה הראשונה וערכה מספר שינויים, לפעמים סותרים זה את זה. לאחר חודשיים של תפירה, כשהגיעה השמלה המוכנה, החליטה האם שאינה מוצאת חן בעיניה ופנתה לתופרת אחרת שנחשבה להכי טובה והכי יקרה באותה תקופה.



התופרת הראשונה נפגעה עד עמקי נשמתה מהדחייה. לא הייתה זו רק העבודה הקשה והחוזרת על עצמה. ידוע ש"תשואות הן לחמו של האמן". כל בעל מלאכה מצפה למחמאות בעבור עבודתו. כאן, לא די בכך שעבדה קשה פי שניים מכל שמלה, ולא זו בלבד שלא קיבלה אפילו מחמאה אחת – כעת גם חטפה מכה אנושה בדמות דחייה מוחלטת של היצירה שתפרה.

הכלה עצמה לא אמרה דבר לאִמָּה. היא הייתה בת טובה ובעלת מידות, ונקרעה בתוך תוכה. מצד אחד, צערה של התופרת נגע אל לבה עד מאד, ומהצד האחר היא כיבדה את אִמָּה ולא העזה להעיר שמדובר בפגיעה באלמנה, ושהיא רוצה לקראת חתונתה לצבור זכויות ולא חובות.

ואם לא די בכך, החליטה האם שלתופרת לא מגיע שכר בעבור השמלה. זה כבר היה הקש ששבר את גב הגמל, והתופרת פנתה במר ייאווה אל אחות האם, הדודה של הכלה, שהייתה רבנית, וביקשה ממנה להתערב לטובתה.

הרבנית פנתה לאחותה והעמידה אותה על חומרת העניין, גם על הפגיעה בעצם דחיית השמלה וגם על הפגיעה הכלכלית הכרוכה בסירוב הלא מוצדק לשלם על טרחתה.

אם הכלה לא שעתה לדברי אחותה. היא כעסה עליה ואמרה שאינה חייבת לקחת בגד שאינו מושלם וכי היא מבקשת מאחותה שלא תתערב בחייה.

הכלה עצמה הייתה עדה לכל חילופי הדברים והדבר טרד את מנוחתה עד מאד.



היא ידעה שהיא הולכת להיכנס לחופה עם שמלת כלה, הגם שהיא מבית יוצר ידוע ומפורסם והגם שהיא תהיה מרשימה לעין ערוך על זו שנפסלה, אבל כרוכים בה צער, הלבנת פנים ואפילו עושק של אישה אלמנה. הדבר גרם לה לצער ולכאב לב, ולמען האמת, גם לפחדים ולחרדות.

בדמיונה, ראתה מלאכים רעים שחגים מעל החופה ומקטרגים על כך ששמחתה כרוכה בפגיעה אנושה באישה אלמנה. היא ניסתה לדבר על לב אמה בעדינות, אך זו חתכה את דבריה בנחרצות: "אם את מכבדת אותי - אני לא רוצה לשמוע מילה אחת על העניין".

והכלה, כמו בת טובה ונאמנה, שתקה ואכלה את הלב. לבה דואב מחד על התופרת האלמנה, ומלא בחרדות ובפחדים, מאידך. החתונה מתקרבת, והיא שבורה ונפחדת.

בינתיים, היא משתרכת אחר אמה לתופרת, וככל ששמלת החתונה שלה יפה יותר, והיא אכן כזו, כך לבה נחמץ ודואב עוד יותר. "מה יהא עליי?" היא שואלת את עצמה. "מה בצע לי בשמלת כלה מפוארת, שנושאת בחובה התנהלות מכוערת?!"

ותשובה אין.



יום החופה מגיע.

שעתיים לפני החופה, הכלה בביתה עם ההכנות האחרונות, לבושה בבגדי חופתה הצחורים ולבה שחור משחור.

סביבה נמצאות אמה, דודתה ואשת מקצוע שתפקידה לקיים את עניין

"כלה נאה וחסודה". ורק היא שותקת ומתייסרת, ולבה עם אותה תופרת אלמנה שתשב בביתה ותביט בשמלת הכלה הדחוייה פרי עמלה.

ושעה לפני החופה זה קרה.

כוס קפה שחור שעמדה על השולחן וכבר הספיקה להתקרר, מצאה את דרכה אל שמלת הכלה הצחורה והותירה עליה כתם שחור ומכוער, בלי יימחה.

שלוש מתוך ארבע הנשים צרחו, ורק אחת נאלמה דום מרוב בהלה. הכלה עצמה.

"אני כל כך מצטערת", אמרה דודתה של הכלה, זו הרבנית, "זה היה בלי כוונה, אני פשוט הושטתי יד לזר הפרחים וזה פגע, אני לא מאמינה..." האם, שלאחר הצעקה האחרונה מבטה היה קפוא לכיוון הכתם הענק של הקפה, מנסה להבין את משמעותו ואינה מצליחה, הביטה באחותה בכעס נורא. "למה?" היא סיננה, "למה לא נזהרת? הרסת לנו את החתונה." "אמא", מחתה הכלה ולא יספה.

"מה אנחנו עושים כעת?" ייבבה האם. "כלה ללא שמלת כלה זה כמו חתונה בלי חתן".

הדודה, הרבנית, הייתה הראשונה שהתעשתה.

"יש לנו את השמלה הראשונה, ארוץ לתופרת ואקח אותה ממנה, בתקווה שלא נתנה אותה למישהי אחרת".

ומיד קמה, יצאה מהמקום ורצה לכיוון בית התופרת.



נותרו שלוש נשים, היה "פיל" בחדר, וכולן ידעו שהוא שם, אך אף לא אחת דיברה על כך. היה ברור שהאם אינה מאמינה לאחותה שזה קרה בלי כוונה. היא זכרה היטב את דברי המוסר של האחות, שנאמרו לה שוב ושוב. החשד ניכר היטב בפניה של האם, אך היא לא אמרה דבר, וכי תוכל להוכיח זאת?

עשרים דקות חלפו. הדודה חוזרת עם התופרת, לא היה זמן להתחשבנות, הכל חשו להחליף את הקפה בוך בלבן מבהיק, ובתוך מחצית השעה הייתה הכלה מוכנה לצאת מביתה, אמנם באיחור קל ואמנם בשמלת כלה פחות מפוארת, אבל מי שהביט בה היטב, ולא הייתה מי שהביטה - כלומר, לא במובן הפנימי - יכולה הייתה לראות כלה קורנת מאושר, בדיוק כמו שכלה צריכה להיות, ואפילו מעבר לכך.

החתונה התקיימה והייתה שמחה מהרגיל. לא היה אחד מהנוכחים שלא ידע על הקפה השחור שכמעט הרס את שמחתה של הכלה, ועל הנס, שבמהירות נמצאה שמלה חלופית. איש לא שאל את עצמו כיצד נמצאה שמלה כזו, שלא הזדקקה לשום תיקונים, ואיך ידעו היכן למצוא אותה. בעיני הנוכחים היו אלה פלא שהתרחש לנגד עיניהם, והסיפור על "הקפה שנשפך רגע לפני החתונה" התפרסם בכל רחבי הארץ. או מובן, כי לפני חמישים שנה זה היה החדשות החמות ביותר באותם ימים...

ואיש לא ידע על הדרמה האנושית שהתקיימה מאחורי שמלת הכלה, למעט התופרת, האם, הדודה, הכלה העצובה וכמובן כוס הקפה שהשחירה, אבל למעשה הלבנה את החתונה, ואת לבה של הכלה.



אבל הסיפור לא הסתיים בזה.

לאחר תום החתונה ושבע הברכות, החלה האם להתרחק מאחותה הרבנית.

בתחילה חשבה הדודה שדבר מקרה הוא, אך מהר מאוד התברר שהאם פשוט כועסת על אחותה ומתכוונת לנתק עמה את היחסים.

נעשו ניסיונות פיוס, שנתקלו בסירוב מוחלט מצד אם הכלה, ובאחד הניסיונות היותר חזקים יצא המרצע מן השק.

"אני יודעת שהיא עשתה זאת בכוונה", אמרה האם. "זה ברור לי במאת האחוזים. רק אני יודעת איזה לחץ היא הפעילה עליי בין האירוסין לחתונה

בנושא התופרת, בתחילה היא ביקשה יפה ולאחר מכן עברה להטפות מוסר, ולקראת סיום דיברה אליי קשות. אני סירבתי, והיא קמה ועשתה מעשה בריוני מאין כמותו. מי שמעזה לשפוך כוס קפה על שמלת כלה, אין לי חלק ונחלה אֶתה. היא אדם בלי מעצורים. איני מתכוונת לדבר אֶתה שוב. היא לא אחותי".

ואכן, בין השתיים חל נתק של ממש. אמנם אם הכלה לא הסתפקה בזה וניסתה להכריח את הסובבים אותה לנתק גם הם קשר עם הדודה, אך לא עלה בידה. כולם אמרו לה: "די בכך שאיננו מסכימים שאינך מדברת אֶתה, לא נשתף פעולה עם זה". עלתה על כולם הכלה עצמה, שהתקרבה מאד לדודה, מסיבות מובנות. הייתה זו הפעם היחידה שמישהו העז לעמוד בפני עוצמתה וכעסה של האם.



עשרות שנים חלפו, לכלה ההיא נולדו ילדים שגדלו ונישאו והביאו לה נכדים ולאמה נינים, סיפור הקפה התהלך איכשהו במשפחה בחיך, אם כי הכל ידעו כי החיך הזה מסתיים על מפתנה של הסבתא.

בסוף ימיה של הסבתא, היא הלכה ונחלשה ועברה להתגורר בבית בָּתה, גיבורת הסיפור. הבת, ילדיה ונכדיה התמסרו לשרת אותה.

במקביל להיחלשותה – התרככה, ובתה חשה כי הגיע הזמן לשיחה שלה חיכתה עשרות שנים: "ראי, אמא", אמרה הבת, "את זוכרת את יום החתונה שלי ואת כוס הקפה?"

"ודאי שאני זוכרת", אמרה האם. "דבר כזה לא שוכחים לעולם".

"את זוכרת שהאשמת את הדודה וטענת ששפכה את הקפה במתכוון?"

"אני זוכרת", אמרה האם, "ואל תנסי לומר לי שהקפה נשפך מעצמו. תעשי לי טובה, אני אמנם זקנה וחולה, אבל טיפשה אני לא".

"זה בסדר, אמא", אמרה הבת. "אני לא הולכת לומר לך שזה בא מעצמו, זה באמת נעשה במתכוון. אני עצמי ראיתי זאת במו עיניי. לא אוכל להכחיש. צדקת. הקפה באמת נשפך במתכוון".

"סוף-סוף יש מי שתעיד על האמת", נאנחה הסבתא, "במשך כל השנים איש לא הבין מדוע הסתכסכתי עם אחותי, אף שאמרתי לכולם שהיא שפכה את הקפה על שמלת בתי בכוונה תחילה רבע שעה לפני החופה.. אני יודעת למה לקח לך כל כך הרבה זמן להודות בזה".

"אומר לך, אמא. דודתי אסרה עליי לספר את האמת, ממש ביקשה והתחננה ואפילו הזהירה. זו הסיבה שלא סיפרתי לך".

"נו, את רואה? כעת את מבינה מדוע כעסתי עליה כל השנים? לפחות הייתה מודה שעשתה זאת במתכוון. במקום זה היא רק דאגה שבתי לא תספר לי את האמת. את מבינה עם מי היה לנו עסק?"

"לא, אמא", אמרה הבת, "ישנה סיבה אחרת מדוע היא אסרה עליי לספר את האמת. האמת, אמא, שהקפה אמנם נשפך במתכוון, אבל זו לא הייתה היא ששפכה אותו".

"אלא מי?" שאלה-זעקה האם.

"זו הייתי אני!!!"

"מהההה???"



"הייתי כלה כל כך עצובה ונפחדת, שהרגשתי שלא אוכל להיכנס לחופה עם שמלת כלה הספוגה בדם לבה של אלמנה. אמא, אני כיבדתי אותך, ניסיתי לומר לך, אך את לא קיבלת, לא הייתה לי שום דרך אחרת להימנע מזה. אז פשוט שפכתי על עצמי את הקפה השחור. זו הייתי אני, אמא. לא היא".

"אז מדוע? לא סיפרת לי זאת עד היום?"

"משום שהדודה בעיניה החדות ראתה מה שעשיתי. היא סימנה לי באצבע על פיה שאשתוק. היא מיד אמרה: 'אני כל כך מצטערת', ובעצם נטלה ממני את האשמה. ולאחר מכן, כשמצאה רגע פנוי, לחשה לי: 'כן. אל תאמרי מילה. זה עלול להרוס את החתונה גם לך וגם לאמך. שתקי וזהו!' "

"מספר חודשים לאחר החתונה ניסיתי לשכנע את הדודה לספר לך את האמת, אבל היא השביעה אותי שלא לספר לך. 'אם היא הסתכסה אֶתי על חשד, קל וחומר שתסתכסך אֶתך על דבר ודא.י. בשבילה ובשבילך עדיף שתחיו בשלום, כי סכסוך בכל מקרה יהיה כאן'."

"במהלך השנים ביקשתי ממנה כמה וכמה פעמים שתסכים שאספר, אך היא התנגדה, ורק לאחרונה, כשאמרתי לה שאני חייבת להציג לך את האמת ושכעת את יותר מפויסת ומרוככת - היא נעתרה לבקשתי".



הסבתא ואחותה התפייסו בו ביום. הרבה בכתה הסבתא על קשיות לבה שגרם לה, כמו לרבים, להפסיד קשר עם הקרובים להם. עם זאת הודתה שהחלופה הייתה קשה יותר - היא הייתה מסתכסכת עם בתה.

מספר חודשים לאחר מכן היא נפטרה, לא לפני שביקשה ממני לעשות משהו עם הסיפור הזה, להעביר מסר: "לעולם יהיה אדם רך כקנה ולא קשה כארז". שנה לאחר מכן נפטרה גם אחותה. שתיים מתוך השלוש שידעו את הסיפור האמיתי - כבר לא בין החיים.

ואני נותרתי היחידה כדי לספר את הסיפור, ואם לא הבנתם לבד מי אני, אעשה זאת.

אני הייתי הכלה!

